

8. november 2002

Kuidas ilusad mõtted kiiremini reaalsuseks muuta ?

HEIKI HALJASORG

Elame ajal, mil Eestis räägitakse palju vanast ja uuest koolist, õpilas- ja ainekesksusest, ainekavast ja tasemetööst, diferentseerimisest ja võrdsest kohtlemisest. Käime koolitustel, saame häid mõtteid. Aga miks siis on asjad koolis nii, nagu nad on ? Keegi on koguni öelnud, et kool on kui jupp julma keskaega.

Tänapäeva kool on tõesti kaugel n-ö uuest koolist. Ja isegi ilusat keskaega, mille võlu tunneb Oxfordis ja EHI-s, ning valgustuslikku uusaega, mille mõnusat hõngu võib kogeda Tartu Ülikoolis, leiab tavakoolis harva.

Eluvõõras koolitus

Ülikoolis õppimise ajast mäletan pedagoogilise psühholoogia kursuselt mõistet sotsiaalne õppimine. See väljend vaimustas mind juba ülikooli ajal ja tekitab elevust siiani. Kas see on imerohi ?

Koolitustel räägitu ei ole koolis sageli üldse realiseeritav. Seda nii aja kui ressursside vähesuse tõttu. Hea, kui õpetaja jõuab õppekava läbi ratsutada, veerandis kolm arvestuslikku hinnet välja panna, arvestustööd ära parandada, mõned näitlikud vahendid valmistada, tegelda nõrgemate järeleaitamisega, diferentseerida nii kavalalt, et keegi ei aimaks ebavõrdset kohtlemist, mängida koos õpilastega mõne põneva mängu. Kui õpik vahetub,- tuleb tunnikonspekt peaaegu täiesti ümber teha, näitmaterjalid uuesti süstematiseerida. See ei võta just vähe aega.

Kõike ei jõua või ei oska, eriti kui oled noor ja väheste kogemustega. Mida siis teha?

Mõned ettepanekud

- Riiklik õppekava, õpik, õpetajaraamat, riiklikud tasemetööd ja riigieksamid peaksid olema omavahel kooskõlas. Selle jaoks võiks olla kas või ühiskomisjon, millesse kuuluksid eri institutsioonide esindajad. Samas peaksid õpik ja

õpetajaraamat võimaldama piisavalt kordamistunde. Õpikus peaksid olema tärniga märgitud paragrahvid, mille õpetaja võib rahuliku südamega jätta käsitlemata. Samas peab riiklik õppekava võimaldama õpikuautoritel sellist õpikut kirjutada.

- Koolis peaksid olema vaid need õpikud ja õpetajaraamatud, mille haridusministeerium ning Riiklik Eksamija Kvalifikatsioonikeskus on heaks kiitnud. Kusjuures õpetada tohiks vaid nende õpikute järgi, millel on juures õpetajaraamat. Kust raha võtta ? Vähendada rahaeraldusi koolitustele ning maksta koolitajatele raha õpetajaraamatu kirjutamiseks, kusjuures riik maksaks mõlema eest.

- Õpetajaraamatu kasutamine peaks olema õpetajale vabatahtlik. See annaks õpetajatele eeskuju, aitaks noore õpetajana uusi vilumusi ja õpetajakoolituspõhimõtteid omandada ning hiljem juba loovamalt tunde anda, vältides katse-eksituse-meetodit. Riik peaks garanteerima, et kõik õpetajaraamatus kirjeldatu on realiseeritav. Õpetajale peab olema tagatud seal soovitatud abivahendite (videod, keemilised ained, grafoprojektorid, maakaardid, mängudeks vajalikud abivahendid) olemasolu. Õpetajaraamatus peaksid olema õpilaste-õpetaja tegevuste detailsed kirjeldused iga tunni lõikes. • Õpetajaraamatu järgimine peaks õpetajale ja õpilastele tagama riikliku õppekava läbimise rahuldaval tasemel ning seda isegi tasemetööde ja riigieksamite puhul. Seega peaks seal olema nii rühmatöid, viiteid hindamisele, diferentseerimist, arvestustöö variante kui ka meetodilisi nõuandeid.

Parem hea käsitöö kui halb kunst

Õpetajaraamatute on üks tõsine vastuväide : kas ei muuda me sellega õpetajaid kunstnikest käsitöolisteks ? Arvan, et parem olgu õpetaja algul hea käsitöoline kui halb kunstnik. Ja kui ta saab heaks " õpetajaks-käsitöoliseks ", küll saab siis ka " õpetajaks-kunstni-kuks ", kuigi tema loomevabadust piiravad mitmed kaanonid, nagu riiklik õppekava, õpik, tasemetööd, riigieksamid, avalik arvamus, õppevahendid, õpilaste suur arv, eri huvigruppide ootused-lootused. Need piirangud nõuavad ka kunstnikuhingega õpetajalt käsitöolise visadust ja raamatupidaja täpsust. Õpetajaraamat aitaks väga palju, see oleks kui šedöövri poolsalajane valmistamisõpetus, mis vastaks tellija ehk haridusministeeriumi ja riikliku eksamikeskuse ootustele.